

22.08.2023

POL-2023-61410

Voimassaoloaika
1.9.2023 - 31.8.2028

Säädöseruste
Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Muuttaa/Kumoaa
POL-2015-11897, 21.11.2016 Kansainvälinen
lapsikaappaus ja sen uhkatilanteet

Kohderyhmät
Poliisi

Kansainvälinen lapsikaappaus ja sen uhkatilanteet

Sisällys

1 Kansainvälinen lapsikaappaus	2
2 Rikosoikeudellinen ulottuvuus	2
3 Yhteistyö syyttäjän kanssa	3
4 Lapsen palauttaminen	3
5 Lapsikaappauksen ennaltaehkäisy	4
5.1 Lapsikaappausriskin arviointi	4
5.2 Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet	5
5.3 Ennaltaestävä kuulutus lapsista, joihin kohdistuu lapsikaappauksen riski ja joiden matka olisi estettävä	5
5.3.1 Lapsen välitön haltuunotto huoltolain perusteella	5
5.3.2 Lapsen välitön haltuunotto täytäntöönpanolain perusteella	6
5.4 Passin myöntäminen lapselle ja peruuttaminen	6
5.5 Lähestymiskielto	6
6 Kiireelliset toimenpiteet	7
7 Ajantasaiset yhteystiedot ja viranomaisyhteistyö	8

1 Kansainvälinen lapsikaappaus

Kansainvälisestä lapsikaappauksesta on yleensä kyse kun kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

- a) Lapsi on viety ilman huoltajan suostumusta ulkomaille tai jätetty sieltä palauttamatta tapaamisoikeuden jälkeen.
- b) Lapsi on asunut välittömästi ennen tekoa pysyvästi maassa, josta hänet viedään tai johon hänet jätetään palauttamatta. Lapsen kansalaisuudella ei ole merkitystä.
- c) Lapsi on alle 16-vuotias.

Kansalliset lapsikaappausta koskevat säännökset ovat lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa ([361/1983](#)), jäljempänä huoltolaki sekä laissa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta ([619/1996](#)), jäljempänä täytäntöönpanolaki. Käytännössä lapsen palauttamisasioissa sovelletaan Haagin lapsikaappaus sopimusta ([SopS 57/1994](#)).

Kaikissa toimenpiteissä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

2 Rikosoikeudellinen ulottuvuus

Lapsikaappaus on rangaistavaa Suomessa rikoslain ([39/1889](#)) 1 luvun säännösten mukaisten Suomen rikosoikeuden soveltamisedellytysten täytyessä riippumatta siitä, onko lapsi viety Suomesta tai jätetty palauttamatta Suomeen taikka tuotu Suomeen tai jätetty palauttamatta Suomesta.

Rikoslain mukaan ([RL 25 luku 5 §](#)) jos kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen vanhempi, kasvatusvanhempi tai huoltaja taikka lapselle läheinen henkilö omavaltaisesti ottaa lapsen huostaansa tai muun edellä mainitun henkilön huostaan siltä, jonka huostassa lapsi on, henkilö on tuomittava lapsen omavaltaisesta huostaanotosta. Maksimirangaistus on kuusi kuukautta vankeutta.

Lapsikaappauksen tunnusmerkistö täyttyy ([RL 25 luku 5a §](#)) jos lapsen omavaltaisessa huostaanotossa lapsen huoltoa koskevia oikeuksia loukaten lapsi viedään pois asuinvaltiostaan tai jätetään palauttamatta sinne ja lapsen huoltoa koskevia oikeuksia oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty tai olisi käytetty ilman poisviemistä tai palauttamatta jättämistä. Maksimirangaistus on kaksi vuotta vankeutta.

Lapsen omavaltainen vieminen ulkomaille voi siis täyttää rikoslain lapsikaappauksen tunnusmerkistön. Lisäksi kyseeseen voi tietyissä tapauksissa tulla myös esimerkiksi vapaudenriisto, törkeä vapaudenriisto tai panttivangin ottaminen.

Lapsikaappaukseen voi syyllistyä kuuttatoista nuoremman lapsen vanhempi, kasvatusvanhempi tai huoltaja taikka lapselle läheinen henkilö. Lapselle läheisinä henkilöinä voitaisiin pitää esimerkiksi hänen lähisukulaisiaan tai sellaisia henkilöitä, joiden hoidossa tai kasvatuksessa lapsi poikkeuksellisesti on esimerkiksi huoltajan sairastumisen tai puuttumisen vuoksi.

Edellä mainittujen rikosten yritys tai valmistelu ei ole rangaistavaa panttivangin ottamista lukuun ottamatta. Lapsikaappaukseen viittaavasta tilanteesta tai sen uhasta tulee kirjata S-ilmoitus, mikäli tapauksessa ei vielä täyty minkään rikoksen tunnusmerkistö.

Lapsikaappaus ei välttämättä ole rikos ulkomailla. Koska rikosoikeudellinen menettely kohdistuu vain lapsen kaapanneeseen läheiseen, ei se johda lapsen automaattiseen palauttamiseen. Rikosprosessin käynnistäminen saattaa olennaisesti vaikeuttaa lapsen vapaaehtoista palauttamista, mikäli lapsen kaapannut läheinen saa tiedon esitutkinnasta. Vaikka poliisille olisikin tehty ilmoitus lapsikaappauksesta, tutkinnanjohtajan tulee aina tapauskohtaisesti harkita, onko aihetta siirtää esitutkinnan aloittamista tai muita esitutkintatoimenpiteitä kunnes lapsi on palautettu huoltajalleen. Esitutkinnan yhteydessä tulee kiinnittää huomiota myös turvaamistoimenpiteisiin kuten vakuustakavarikkoon asianomistajan mahdollisten vahingonkorvausten maksamisen turvaamiseksi.

3 Yhteistyö syyttäjän kanssa

Mikäli lapsikaappausasiasta on kirjattu rikosilmoitus, on asiasta ilmoitettava [esitutkintalain 5 luvun 1 §:n](#) mukaisesti syyttäjälle. Lapsikaappauksiin liittyvä kansainvälinen elementti edellyttää [esitutkintalain 5 luvun 3 §:n](#) mukaista syyttäjän ja poliisin yhteistyötä päätettäessä esitutkinnan aloittamisesta, käytettävistä esitutkintatoimenpiteistä ja mahdollisesti tarvittavista syytemääräyksistä.

4 Lapsen palauttaminen

Lapsen palauttaminen asuinmaahansa on siviilioikeudellinen asia. Mikäli lapsi on viety valtioon, joka on sitoutunut Haagin vuoden 1980 lapsikaappausopimukseen, asianosaisen tulee ottaa yhteyttä oikeusministeriöön. Mikäli lapsi on viety valtioon, jossa ei sovelleta Haagin lapsikaappausopimus, lapsen palauttamista koskevaa asiaa hoitaa ulkoministeriö.

Kansainväliset lapsikaappaukset liittyvät yleensä vanhempien välisiin huoltajuuskiistoihin. Viranomaisten tulee edistää sovinnollisuutta. Tämä on erityisen tärkeää lapsikaappaustilanteessa, jotta lapsi saataisiin palautettua

vapaaehtoisesti. Rikosprosessin aloittaminen saattaa jopa vaikeuttaa lapsen vapaaehtoista palauttamista.

Poliisiin tulee antaa oikeusministeriölle pyynnöstä virka-apua lapsen olinpaikan ja lapsen olosuhteiden selvittämiseksi, lapsen palauttamisen turvaamiseksi sekä lapsen luvattoman poisviennin ehkäisemiseksi ([huoltolaki 35 §](#)).

Poliisiin tehtävänä jo tapahtuneessa lapsikaappauksessa on etsiä ja paikallistaa lapsi tämän palauttamista varten sekä suorittaa asiassa myös esitutkinta. Mikäli lapsen olinpaikka on tuntematon, lapsi etsintäkuulutetaan kadonneena henkilönä Schengenin tietojärjestelmään tehtävällä kuulutuksella ja tarvittaessa myös Interpolin järjestelmään. Keskusrikospoliisin kautta voidaan lisäksi toimittaa asianomaisiin valtioihin kohdennettuja virka-apupyynnöitä lapsen löytämiseksi sekä oikeusapupyynnöitä esimerkiksi epäillyn tai todistajien kuulustelemiseksi tai muiden esitutkintatoimenpiteiden suorittamiseksi.

5 Lapsikaappauksen ennaltaehkäisy

5.1 Lapsikaappausriskin arviointi

Lapsikaappauksen riskiä on hyvin vaikea arvioida, mutta lapsikaappausta saattaa edeltää joitakin merkkejä. Tällaisia merkkejä voivat olla mm. huoltajuusriidat, joiden yhteydessä toinen vanhempi voi ilmaista puheissaan halun palata kotimaahansa, vanhempi on irtisanoutunut työstään, alkanut realisoida omaisuuttaan tai käyttäytyminen on aggressiivista ja lapsen maasta viennillä uhkailevaa. Kaapatut lapset ry:n [internetsivulta](#) löytyy lista toimista ja piirteistä, jotka kokemusperäisesti ovat edeltäneet lapsikaappausta tai sen konkreettista uhkaa. Listaa voi käyttää kysymysten esittämisen ja lapsikaappausriskin arvioinnin tukena henkilön tullessa ilmoittamaan lapsikaappausuhasta.

Lapsikaappausuhasta tulee kirjata S-ilmoitus poliisiasian tietojärjestelmään. Päälystöön kuuluvan poliisimiehen tulee tehdä arviointi tilanteesta ja sen vaatimista toimenpiteistä. Poliisin keskeisenä perustehtävänä on rikosten ennalta ehkäisy. Mikäli lapsikaappausasiaa tarkastellaan epäiltynä meneillään olevana rikoksena tilanteessa, jossa esimerkiksi lasta ollaan viemässä maasta, poliisilla on velvollisuus toimia ja estää rikoksen tekeminen.

Poliisilaitosten tulee sopia paikallisesti yhteistyöstä erityisesti sosiaaliviranomaisten kanssa toiminnasta lapsikaappaustilanteissa ja lapsikaappausuhkatilanteissa.

5.2 Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet

Tässä ohjeessa on käsitelty vain niitä turvaamistoimenpiteitä, joissa poliisilla on toimivalta. Laajemmin turvaamistoimia on kuvattu oikeusministeriön esitteessä "[Kansainvälinen lapsikaappaus](#)", joka on saatavissa oikeusministeriön internetsivuilla.

5.3 Ennaltaestävä kuulutus lapsista, joihin kohdistuu lapsikaappauksen riski ja joiden matka olisi estettävä

Schengenin tietojärjestelmään (SIS) on mahdollista tehdä ennalta estävä kuulutus tapauksissa, joissa lapseen kohdistuu konkreettinen ja ilmeinen vanhemman, perheenjäsenen tai huoltajan tekemän lapsikaappauksen vaara. Ennakollinen kuulutus saattaa liittyä esimerkiksi huostaan otetun lapsen tilanteeseen, tuomioistuimen antamaan turvaamistoimipäätökseen tai lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta tai lapsen palauttamista koskevaan täytäntöönpanoasiaan. Kuulutuksen toimenpiteenä lapsen matka estetään ja otetaan yhteyttä lastensuojeluviranomaisiin, jotka päättävät lapsen edun mukaisista toimenpiteistä tapauskohtaisesti.

Ennaltaestävät kuulutukset vaativat aina SIRENE-toimiston päällystön tai yleisjohtajan hyväksynnän.

Erittäin kiireellisessä tilanteessa, konkreettisen ja ilmeisen vaaran ollessa käsillä, poliisi voi tehdä ennalta estävän kuulutuksen myös omalla päätöksellään huoltajan vaatimuksesta lapsen huoltoa koskevan päätöksen turvaamiseksi ([huoltolain 48 a §:n](#) perusteella poliisi voi ottaa lapsen välittömästi haltuunsa riippumatta siitä onko täytäntöönpanoasia vireillä). Poliisin on kuitenkin tällöin välittömästi oltava yhteydessä sosiaaliviranomaiseen, jonka on arvioitava kiireellisen sijoituksen tarve ja tarvittaessa tehtävä kiireellinen sijoitus.

5.3.1 Lapsen välitön haltuunotto huoltolain perusteella

Jos on syytä olettaa, että huoltaja aikoo ilman toisen huoltajan suostumusta viedä lapsen luvottomasti maasta, ulosottomies tai poliisi voi ottaa lapsen välittömästi haltuunsa huoltajan vaatimuksesta ([huoltolaki 48 a §](#)). Sosiaaliviranomaisen tulee sijoittaa lapsi [täytäntöönpanolain 25 § 2 momentin](#) mukaisesti. Turvaamistoimi voidaan suorittaa vain, jos asia on niin kiireellinen, ettei huoltaja voi estää lapsen maasta viemistä pyytämällä [huoltolain 17 §:ssä](#) tarkoitettua väliaikais määräystä käräjäoikeudelta.

Tätä turvaamistointia voidaan käyttää kun yhteishuoltajuus perustuu lakiin tai kun huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva päätös on annettu tai sopimus vahvistettu. Päätöksen täytäntöönpanoasian ei tarvitse olla vireillä. Ulosottomiehen tai poliisin on toimenpiteen suoritettuaan välittömästi ilmoitettava asiasta sille tuomioistuimelle, jossa täytäntöönpanoasia on

vireillä tai jos sitä ei ole vireillä, niin sille käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiirissä toimenpide on tapahtunut.

5.3.2 Lapsen välitön haltuunotto täytäntöönpanolain perusteella

Milloin on syytä olettaa, että lapsi täytäntöönpanon estämiseksi viedään maasta tai muutetaan paikasta toiseen, eikä ole mahdollisuutta pyytää tuomioistuinta määräämään asiasta ja tapaus on erittäin kiireellinen, ulosottomies tai poliisi voi huoltajan vaatimuksesta ottaa lapsen välittömästi haltuunsa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi siitä riippumatta, onko täytäntöönpanoasia vireillä. ([täytäntöönpanolaki 25 § 2 momentti](#)). Ulosottomiehen tai poliisin on toimenpiteen suoritettuaan välittömästi ilmoitettava asiasta sille tuomioistuimelle, jossa täytäntöönpanoasia on vireillä tai jos sitä ei ole vireillä, niin sille käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiirissä toimenpide on tapahtunut.

Lasta tulee suojella kaikilta ylimääräisiltä haittatekijöiltä ja suorittaa kaikki toimenpiteet, joissa lapsi on läsnä, mahdollisimman hienovaraisesti ja lasta järkyttämättä. Mahdollisuuksien mukaan poliisin tulisi toimia siviiliasussa ja välttää tunnuksellista poliisiautoa. Yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomaisten kanssa on erityisen tärkeää.

Mikäli kyse ei ole kiireellisestä tilanteesta, hakija on ohjattava toimittamaan hakemuksensa väliaikaisesta turvaamistoimesta tuomioistuimeen.

5.4 Passin myöntäminen lapselle ja peruuttaminen

Mikäli vanhemmilla on yhteishuoltajuus, molempien huoltajien suostumus on yleensä edellytys lapsen passin saamiselle. Passi voidaan peruuttaa, mikäli huoltaja on peruuttanut [passilain 7 § 1 momentissa](#) tarkoitetun suostumuksensa ([passilaki 21 § 1 momentti 4 kohta](#)). Passi voidaan kuitenkin jättää peruuttamatta, jos peruuttaminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajan suostumusta viedä toiseen valtioon muuten kuin tilapäisesti. Peruutettu passi otetaan viranomaisten haltuun. Jos passi on peruutettu, passinhaltijan tai sen joka pitää passia hallussaan, on viranomaisen vaatimuksesta luovutettava passi viranomaiselle.

Sen sijaan passilaki ei anna mahdollisuutta poliisille ottaa voimassa olevaa passia väliaikaisesti haltuunsa esimerkiksi lapsikaappausepäilyn vuoksi. Passin ottaminen viranomaisen haltuun vaatii ensin hallinnollisen peruuttamispäätöksen.

5.5 Lähestymiskielto

Lähestymiskielto voidaan määrätä, jos on perusteltu aihe olettaa, että henkilö, jota vastaan kieltoa pyydetään, tulisi tekemään itsensä uhatuksi

tuntevan henkilön henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvan rikoksen tai muulla tavoin vakavasti häiritsemään tätä. ([Laki lähestymiskiellosta 2 §](#)).

Lähestymiskiello voi soveltua myös tilanteisiin, joissa uhkana on lapsikaappaus. Myös poliisin antaman väliaikaisen lähestymiskiellon soveltuvuutta tulee harkita tapauskohtaisesti.

6 Kiireelliset toimenpiteet

Mikäli lapsikaappaus on juuri tapahtunut ja on mahdollista, että tekijä ja lapsi voivat olla vielä Suomessa tai matkalla kohdemaahan eikä välitön turvaamistoimi ole enää mahdollinen, on ryhdyttävä nopeisiin toimenpiteisiin kyseisten henkilöiden paikallistamiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi:

- Lapsikaappaustilanteissa tehdään kaapatusta lapsesta kansallinen etsintäkuulutus ja [SIS-poliisiyhteistyöasetuksen](#)¹ 32 artiklassa tarkoitettu kuulutus.
- Jos lapsi sijoitettu kiireellisesti tai otettu huostaan sosiaalihuollon viranomaisen päätöksellä, lapsesta tehdään turvasäilöönottokuulutus.
- Lapsikaappauksesta tiedotetaan Rajavartiolaitosta välittämällä tieto rajanylityspaikoille.
- Lentoyhtiöiden, varustamoiden ym. matkustajatietojen tarkistaminen.
- Ajoneuvojen tarkistaminen rajanylityspaikoilla.
- Luotto- ja pankkikorttien käyttötapatumien selvittäminen.
- Jos lapsella on esim. matkapuhelin käytössään ja jos on perusteltavissa, että lapsi on ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa, voidaan lapsen sijainnin selvittämiseksi käyttää päätelaitteen hätäpaikannusta. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan teyryitys on velvollinen luovuttamaan mm. poliisille käsiteltäväksi hätäilmoituksen kohteena olevan henkilön käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitiedot sekä tiedot liittymän tunnisteesta, tilaajasta, käyttäjästä ja asennusosoitteesta, jos henkilö on hätäilmoituksen vastaanottaneen viranomaisen perustellun käsityksen mukaan ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa.
- Telekuuntelu ja televalvonta. Jos kyseessä on törkeä vapaudenriisto tai panttivanjin ottaminen, tuomioistuimien voi antaa luvan kohdistaa pakkokeinoinen mukaista telekuuntelua ja/tai televalvontaa rikoksesta

---

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) [2018/1862](#) Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta.

epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen.

- Poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momentin mukaan poliisilla on oikeus televalvontaan 2 momentin estämättä, jos sen välitön toteuttaminen on välttämätöntä henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Keskusrikospoliisin viestiliikennekeskuksesta on saatavilla toimintaohjeita lapsikaappaustilanteissa vuorokauden aikaan katsomatta.

7 Ajantasaiset yhteystiedot ja viranomaisyhteistyö

Koska lapsikaappaustilanteet yleensä vaativat kiireellisiä toimenpiteitä, poliisilaitosten tulee sopia paikallisten toimijoiden kanssa, keihin lapsikaappaustilanteissa otetaan ensisijaisesti yhteyttä.

Tärkeät puhelinnumerot, sähköpostiosoitteet ja linkit:

- KRP SIRENE-toimiston (24/7), KRP KV-asioiden asiantuntijoiden (oikeus- ja virka-apuyksikkö, 08–16) ja KRP Tilannepäivystyksen (08–23) yhteystiedot löytyvät tämän ohjeen yhteydessä Sinetin normikirjastosta.
- Kaapatut Lapset ry. antaa tarvittaessa apua lapsikaappausuhan arviointiin. Heidät tavoittaa arkipäivisin numerosta 044 2626 662 ja sähköpostitse osoitteesta toimisto@kaapatutlapset.fi. Yhdistyksen [internetsivulta](#) saa lisätietoja kaappausuhan tunnistamisesta.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja

Måns Enqvist

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.08.2023 klo 12:19. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimista.

Jakelu

Poliisilaitokset
Keskusrikospoliisi
Poliisiammattikorkeakoulu

Tiedoksi

Ahvenanmaan poliisiviranomainen
Oikeusministeriö
Ulkoministeriö
Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Sinetti-normikirjasto/Esikunta